

UITKERING 'VANUIT VERTROUWEN' BOTST MET PARTICIPATIEWET

Adriaan de Jonge BRON: BINNENLANDS BESTUUR 01-10-2021

Wat gebeurt er als je de regels van de Participatiewet loslaat en een uitkering verschaft op basis van vertrouwen in plaats van controle? Dat is een van de vragen die de gemeente Eindhoven wil beantwoorden in een uniek experiment dat binnenkort van start gaat. Wethouder Renate Richters heeft vertrouwen in de aanpak, maar ze verwacht wel dat het kan leiden tot een 'schurende discussie' met het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW).

Zekerheid

Dat liet de wethouder donderdag weten tijdens de kick-off van de pilot 'Het Bouwdepot'. Het doel van het experiment is om schulden en dakloosheid onder kwetsbare jongeren tussen de 18 en 21 jaar te voorkomen. Een groep van circa dertig jongeren krijgt een jaar lang een maandelijks inkomen van 1.050 euro, zonder de gebruikelijke regels en beperkingen. Vanuit die basis van financiële zekerheid kunnen de jongeren zichzelf ontwikkelen, stappen zetten richting zelfstandig wonen en 'bouwen' aan de toekomst. Het experiment moet voor het einde van het jaar van start gaan. Het is de eerste keer dat de methode, die is ontwikkeld door Stichting Zwervjongeren Nederland, op deze schaal wordt ingezet.

Tegenprestatie

Het gaat om een groep jongeren die normaal gesproken, volgens de zogenaamde jongerennorm, niet meer dan 255 euro per maand aan bijstandsuitkering kan krijgen. In het Bouwdepot-experiment wordt dat bedrag opgehoogd naar de volwassenennorm van 1.050 euro. Een groot verschil met een normale uitkering, is dat de jongeren vrij mogen beschikken over het bedrag: de gemeente controleert niet waar het geld aan wordt besteed en verrekent de uitkering ook niet met andere inkomsten. Er is weliswaar een 'tegenprestatie', maar die wordt niet van bovenaf opgelegd. De jongeren stellen zelf een 'bouwplan' op, met doelen waar ze aan willen werken.

Satéprikkers

'Het is onverteerbaar dat sommige jongeren zo'n slechte start in hun leven hebben, dat ze die achterstand nooit meer kunnen inlopen', vindt wethouder Renate Richters (GroenLinks), die verantwoordelijk is voor jeugd, armoede en zorg. Ze is ervan overtuigd dat deze aanpak, die als een 'satéprikkers' door verschillende domeinen heen steekt, zijn vruchten zal afwerpen. Het is niet alleen beter voor de jongeren, maar bespaart uiteindelijk ook zorgkosten, verwacht ze.

'Niet zo enthousiast'

Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) is echter 'nog niet zo enthousiast', weet Richters. De uitkeringen worden niet vanuit de gebruikelijke

participatiegelden verstrekt, maar via een subsidie aan de Stichting Bouwdepot. Dat was de enige manier om los te komen van de regels van de Participatiewet, vertelt Maayke Klabbers, strateeg sociaal domein bij de gemeente Eindhoven. 'We hebben gekeken of het binnen de Participatiewet kon, maar dat zou betekenen dat inkomsten uit werk altijd gekort moeten worden op de uitkering.'

Wethouder Renate Richters tijdens de kick-off van Het Bouwdepot in Eindhoven.

Inkomenspolitiek

Het Bouwdepot omzeilt daarmee in feite de Participatiewet. Het ministerie van SZW zou het experiment daarom kunnen interpreteren als het bedrijven van inkomenspolitiek. En daar mogen gemeenten zich volgens de Gemeentewet niet in mengen. Daarover zijn er al vragen gesteld vanuit het ministerie aan de gemeente. De kans bestaat dat het ministerie het experiment stopzet, maar daar gaat wethouder Richters voorlopig niet vanuit. Wel verwacht ze een 'schurende discussie', maar ze is er klaar voor om die te voeren.

Zelfstandig bestaan

Wat Richters betreft is het experiment juist wél passend bij de uitgangspunten van het rijksbeleid. Ze benoemt bijvoorbeeld de aanpak van jongerendakloosheid van staatssecretaris Paul Blokhuis (ChristenUnie) van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. De doelstelling daarvan is dat jongeren niet alleen een eigen thuis moeten hebben, maar ook een zelfstandig bestaan kunnen leiden. Volgens haar kan Het Bouwdepot daar juist aan bijdragen. Dat het ministerie van VWS positief tegenover de methode staat, blijkt ook uit het feit dat een eerder experiment met de Bouwdepot-methode financieel werd ondersteund door het ministerie.

Systeemniveau

Socioloog Frank van Steenberger is als onderzoeker betrokken bij de pilot. Vanuit onderzoeksinstituut DRIFT (Dutch Research Institute for Transitions) voert hij een 'lerende evaluatie' van het project uit. Daarbij wordt gekeken naar de impact van de interventie op het

leven van de jongeren, maar ook naar het effect op andere betrokken partijen, zoals sociaal werkers en gemeenteambtenaren. Daarnaast is er aandacht voor de gevolgen van de werkwijze op 'systeemniveau'. Zo wil Van Steenbergen uitzoeken of het werken 'vanuit vertrouwen' ook vanzelfsprekend kan worden in andere delen van het sociaal domein.

Mensbeeld

Het onderzoek kent geen klassieke experimenteeropstelling met een test- en controlegroep, legt Van Steenbergen uit. Dat heeft te maken met ethische en praktische beperkingen, maar het is ook een bewuste keuze. Harde cijfers hebben niet per se meer overtuigingskracht dan kwalitatieve data, vindt Van Steenbergen. Dat geldt zowel voor de wetenschappelijke als de politieke impact. 'Je kunt wel met quasi-objectieve resultaten komen, maar als bestuurders er niks mee willen doen, vinden ze daar altijd wel een reden voor. Wat ze in het onderzoek zien, gaat uiteindelijk meer om hun eigen mensbeeld.'